

КИЇСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Інститут філології
Кафедра історії української літератури і шевченкознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту філології _____ проф. Семенюк Г.Ф.

ПРОГРАМА

для аспірантів

**СИСТЕМА ДУХОВНИХ ДОМІНАНТ
У РУСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ КНИЖНОСТІ (ДАВНЯ ДОБА)**
(спеціальність 10.01.01 – українська література)

Затверджено
на засіданні кафедри
історії української літератури
та шевченкознавства
протокол № 8
від «31» січня» 2013р.

Затверджено
Вченою Радою Інституту філології
протокол № 8
«26» 03» 2013р.

Київ 2013

Вступ

Програма курсу «Система духовних домінант у книжності (давня доба)» призначена для студентів-магістрів Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Мета і завдання курсу спрямовані на формування розуміння аспірантами літературного процесу як неперервної цілісності в ідейних, жанрово-тематичних, образно-художніх аспектах розвитку української літератури із врахуванням динаміки системи духовних домінант як таких, що знаходять свою реалізацію в образах. Образ бачиться як визначальна категорія, що відображає конкретно-історичні впливи, запозичення, трансформації тощо. У курсі визначається усвідомлення місця й ролі української літератури через аналіз літературних образів у просторі східнослов'янських, слов'янських та європейських літератур. Курс читається на основі книжності Києворуської доби. Таким чином показано системність розвитку давнього письменства, визначено ті його духовні домінанти, які супроводжують книжність протягом X-XIII століть. Зроблено акцент на тому, що вивчення системи духовних домінант у книжності давньої доби закладає основи наукового розуміння та інтерпретації літератури подальших епох.

Вимоги до знань та вмінь.

Аспірант повинен знати:

-систему духовних домінант у текстах творів, що були створені протягом X-XIII століть,

-аналіз та осмислення образів у науковій літературі,

-проблему еволюції та функціонування системи духовних домінант.

Аспірант повинен уміти:

-аналізувати образи у текстах давніх джерел,

-критично оцінювати наукові праці, присвячені ним.

Система контролю знань та умови складання заліку. Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з двох модулів.

Програма курсу

Предмет і завдання курсу. Культурно-історична епоха Середньовіччя. Світовий контекст і національна специфіка.

Стан вивчення проблеми в українській та світовій медієвістиці. Новітні концепції щодо інтерпретації системи духовних домінант доби руського Середньовіччя. Вивчення проблеми системи духовних домінант у системотвірній парадигмі книжних пам'яток доби Києворуської держави як основа дослідження особливостей українського літературного Середньовіччя на ідейно-тематичному і стильовому рівнях та основа для розуміння подальшого літературного процесу.

Обґрунтування новітнього підходу до проблеми визначення літератури Київської Русі як середньовічної, нової періодизації доби українського Середньовіччя, визначення системи духовних домінант, естетичних і художніх особливостей кожного з періодів, представлення еволюції парадигми духовних домінант у книжних пам'ятках XI—першої половини XIII ст.

Започаткування традиції вивчення системи духовних домінант у працях М.Костомарова, М.Погодіна, М.Максимовича, І.Срезневського, К.Калайдовича, С.Соловйова, О.Шахматова, В.Ключевського, В. Антоновича, Д. Абрамовича, М. Грушевського, В.Перетца, І.Франка, М.Тихонравова, С.Єфремова, М.Гудзія, Г.Федотова та ін. Внесок у вирішення проблеми українських та російських істориків, істориків літератури XX – початку XXIст., зокрема М.Тихомирова, М.Нікольського, М.Присьолкова, В.Пашуто, Б.Рібакова, В.Мавродіна, О.Молдована, Л.Черепніна, О.Насонова, С.Токарева, М.Брайчевського, П.Толочка, М. Котляра, В. Ричка, В. Смолія та ін., філософів другої половини XX – початку XXI ст., зокрема В.Шинкарука, С.Кримського, М.Поповича, В.Горського, А.Бичко, І.Бичка, І.Іваньо, В.Зоца, Ю.Завгороднього, О. Замалєєва та ін. Роль у розвитку української медієвістики праць філологів другої половини XX – початку XXI ст., зокрема С.Висоцького, О.Робінсона, О.Мишанича, М. Сулими, В.Яременка, І. Ісіченка, П. Білоуса, Л. Задорожної, Л. Грицик, Д. Наливайка, Р.Радишевського, В.Шевчука, Г. Павленко, О.Александрова, Ю.Пелешенка, С. Козака, В. Соболя та ін.

Обґрунтування нової періодизації середньовічної літератури Києворуської держави (література Раннього Середньовіччя (від 988 року до початку XII ст. і література Золотого (Високого) Середньовіччя (XII—перша половина XIIIст.) та визначення трьох головних осередків її творення: книжники Софійського гуртка (книжники кола Ярослава Мудрого), книжники Києво-Печерського монастиря, книжники Видубицького монастиря) як ідеологічних і мистецьких феноменів. Обґрунтування специфіки літературного образу в середньовічній книжності, нової його дефініції як категорії знаково-символічної системи, особливого засобу представлення та осмислення дійсності у книжності, специфічної форми відображення життя, що зумовлюється особливостями жанру та суспільними позиціями книжника.

Визначення особливостей середньовічних образів, які формуються під впливом вимог і канонів жанру, позицій і світогляду книжника, літературного етикету. Еволюція, динаміка, змінність образів відповідно до нових суспільно-історичних і духовних умов. Образи як носії духовних домінант у середньовічній книжності.

Аналіз духовних домінант у літературі Раннього Середньовіччя (XI—поч. XII ст.), зокрема ідеї зв'язку держави і моралі у законах, проповідях, літописанні, становлення і розвитку концепції руської святості в агіографії та ходіннях. Духовні домінанти книжності даного періоду як такі, що визначаються осмисленням християнської релігії, адаптацією та пристосуванням нових естетичних і морально-етичних норм до руського культурного контексту, прагненням руських книжників не наслідувати візантійську духовність і культуру, а творити власну, орієнтуючись на зразки першої, розвитком монументального стилю, що часто поєднується з рисами стилю орнаментального, залежністю літератури від державної політики та ідеології.

Система духовних домінант в оригінальних писемних пам'яток даного періоду у творчості Іларіона, Григорія, Луки Жидяти, Феодосія Печерського, Нестора, літописі «Повѣстьвѣрѣмянныхлѣт», Якова Мниха, Данила Паломника.

Система духовних домінант літератури Високого Середньовіччя (XII—перша половина XIII ст.), зокрема утвердження концепту особистості в авторських творах, топосу віри в урочистій проповіді й агіографії, актуалізації лицарських та етичних ідеалів у літописанні. Система духовних домінант літератури Високого Середньовіччя як така, що визначається домінуванням орнаментального стилю, глибоким символізмом, алегоризмом, прагненням пояснити й усвідомити приховану суть речей.

Духовні домінанти у творах Володимира Мономаха, Кліма Смолятича, Кирила Турівського, Данила Заточника, анонімних творах «Слово о князях» і «Слово о плъкуІгоревѣ», Київський та Галицько-Волинський літописи, збірка «ПатерикъПечерский», «Слово о погибелѣРускойземлѣ». Динаміка духовних домінант даного періоду порівняно з добою Раннього Середньовіччя, зокрема посилення авторського начала, утвердження концепту особистості, топосу віри у душі традицій візантійських богословів, але з особливостями киеворуської реальності, домінування лицарських та етичних ідей у літописанні.

Особливості тлумачення Святого Письма в урочистій та простій проповіді. Еволюція у творах Іларіона, Кліма Смолятича, Кирила Турівського тлумачення образів Святого Письма у результаті синтезу біблійного і церковного канонів та авторських інтерпретацій. Суто руські ідеї Іларіона про Київ як «новий Єрусалим», подання біблійних символів у широкому філософському контексті, з авторських позицій Климом, символічний алегоризм образів Кирила, притаманна всім актуалізація за допомогою біблійних образів актуальних для того часу суспільно-політичних проблем. Домінування у простих проповідях Луки Жидяти і Феодосія Печерського образів ченця та справжнього християнина у контексті синтезу норм Старого і Нового Завітів, шляхом нанизування дидактичних закликів, у монументальному стилі, без символіки.

Системне тлумачення парадигми образу руської святості, визначення головних типів руських святих, особливостей киеворуської чернечої доктрини, їх відмінностей від візантійських. Образи руських святих як такі, що мають пряме відношення до конкретного історичного періоду, репрезентують його духовні пошуки, образна система руської агіографії як представлення еволюції релігійного типу, сформованого за візантійським каноном на матеріалі автентичної традиції. На основі

аналізу образів Києво-Печерського патерика визначення специфіки киеворуської чернечої доктрини, головна суть якої полягає у доведенні святості монастиря.

Динаміка моделі образу правителя у «Літописі Руському» на основі аналізу його персонології як системи оцінювання літописцем героїв. Особливості поведінки та характеру образів правителів як такі, що відображають специфіку образів та їхніх змін, еволюцію і динаміку, що відбуваються у напрямку від загального до конкретного, з постійним посиленням індивідуального начала. Особливості образної системи в авторських творах, до яких зараховуються твори Данила Паломника, Володимира Мономаха, Данила Заточника та «Слово о плькунігоревѣ», в яких яскраво виражене індивідуальне авторське начало. Система образів, представлена тут, її авторські інтерпретації, індивідуальні підходи до характеристики явищ, домінуюче авторське тлумачення як образів Святого Письма, так і взятих із реального киеворуського контексту. Система образів в авторських творах як така, що створена на основі традиції, з гармонійним поєднанням рис грецьких та руських в авторських інтерпретаціях.

Інтерпретація образу автора у Києворуській книжності, особливості його еволюції. Образ автора у середньовічній книжності як такий, що формується під впливом чотирьох головних чинників: вимоги канонів жанру, історичні обставини, індивідуальність книжника, теоцентризм. Чотири типи образу автора: автор-літописець, автор-проповідник, творець авторських творів, автор-агіограф. Синтез історичного і художнього начал у книжній позиції літописця, поєднання ідей біблійних і державних в автора-проповідника, виклики доби та традиції в образі автора авторських творів, данини і долання канону автором-агіографом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамович Д. И. Исследование о Киево-Печерском патерике как историко-литературном памятнике / Д. И. Абрамович – СПб. : Б.и., 1902. – 217 с.
2. Абрамович Д.] Києво-Печерський патерик : Вступ. Текст. Примітки / Проф. Дмитро Абрамович ; післямова В. І. Кречотень. – К. : Час, 1991. – 278 с., [2] с. – (Репринт / Комісія Українського письменства доби феодалізму та торговельного капіталізму. Пам'ятки мови та письменства давньої України, т. IV ; К. : 1931).
3. Аверинцев С. Софія – Логос : Словник / Сергій Аверинцев / [упор., передмова К. Сігов]. – К. : Дух і літера. – 1999. – 464 с.
4. Адрианова-Перетц В. П. Очерки поэтического стиля Древней Руси / В. П. Адриановна-Перетц. – М. ; Ленинград : Издательство АН СССР, 1947. – 188 с.
5. Александров А. В. Образный мир агиографической словесности : статьи и материалы (1990—1997) / А. В. Александров. – Одесса : Астропринт, 1997. – 176 с. – (Научное издание).
6. Александров О. Старокиївська агіографічна проза XI – першої третини XIII ст. : монографія / Олександр Александров. – Одеса : АстроПринт, 1999. – 272 с. – (Наукове видання).
7. Білоус П. Світло зниклих світів / Петро Білоус. – Житомир : Полісся, 2003. – 159 с. – (Наукове видання).
8. Білоус П. Зародження української літератури / Петро Білоус. – Житомир : Житомир, 2001. – 96 с. – (Наукове видання).
9. Білоус П. Давньоукраїнська література і фольклор : проблема художнього коду / Петро Білоус. – Житомир : Косенко, 2006. – 109, [1] с. – (Наукове видання).
10. Білоус П. Українська середньовічна література : Лекції / Петро Білоус. – Житомир : ЖДУ, 2008. – 288 с. – (Навчальне видання).
11. Білоус П. Актуальні питання української літературної медієвістики / Петро Білоус. – Житомир, 2009. – 246 с. – (Наукове видання).
12. Брайчевський М. Ю. Автор «Слова о полку Ігоревім» та культура Київської Русі / М. Ю. Брайчевський. – К. : Фенікс, 2005. – 551 с. – (Наукове видання).
13. Вагнер Г. К. Канон и стиль в древнерусском искусстве / Г. К. Вагнер. – М. : Искусство, 1987. – 288 с.
14. Висоцький С. О. Київська писемна школа X–XII ст. / С. О. Висоцький. – Львів ; Київ ; Нью-Йорк : Видавництво М. П. Коця, 1998. – 277 с.
15. Висоцький С. О. Княгиня Ольга і Анна Ярославна – славні жінки Київської Русі / С. О. Висоцький. – К. : Наукова думка, 1991. – 101 с.
16. Володимир Мономах. Повчання / Володимир Мономах // Золоте слово : хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя : IX—XV століть : у 2 кн. / [упор. В. Яременко, О. Сліпушко, передм. В. Яременко]. – Кн. 2. – К. : Аконіт, 2002. – С. 34—61.

17. Генсьорський А. І. Галицько-Волинський літопис : процес складання, редакції і редактори / А. І. Генсьорський. – К. : Видавництво АН УРСР, 1958. – 103 с.
18. Горський В. Біля джерел / Вілен Горський. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2006. – 257 с. – (Наукове видання).
19. Горський В. С. Святі Київської Русі / В. С. Горський. – К. : Абрис, 1994. – 173, [3] с. – (Наукове видання).
20. Горський В. С. Нариси з історії філософської культури Київської Русі (сер. XII – сер. XIII ст.) / В. С. Горський. – К. : Наукова думка, 1993. – 164 с. – (Наукове видання).
21. Горський В. С. Історія української філософії. Курс лекцій / В. С. Горський. – К. : Наукова думка, 1996. – 164 с. – (Навчальне видання).
22. Горський В. С. Філософія в українській культурі (методологія та історія). Філософські нариси / В. С. Горський. – К. : Центр практичної філософії, 2001. – 236 с. – (Наукове видання).
23. Греков Б. Д. Борьба Руси за создание своего государства / Б. Д. Греков. – М. ; Ленинград : Издательство АН СССР, 1945. – 78 с.
24. Грушевський М. Історія України-Руси : в 11 т., 12 кн. / Михайло Грушевський. – Т. I. До початку XI віка. – К. : Наукова думка, 1991. — 736 с.
25. Грушевський М. Історія України-Руси : в 11 т., 12 кн. / Михайло Грушевський. – Т. II. XI—XIII вік. – К. : Наукова думка, 1992. – 640 с.
26. Грушевський М. Історія України-Руси : в 11 т., 12 кн. / Михайло Грушевський. – Т. III. До року 1340. – К. : Наукова думка, 1993. – 592 с.
27. Грушевський М. Історія української літератури : в 6 т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – Т. I. – К. : Либідь, 1993. – 389, [2] с.
28. Грушевський М. Історія української літератури : в 6 т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – Т. II. – К. : Либідь, 1993. – 264 с.
29. Грушевський М. Історія української літератури : в 6 т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – Т. III. – К. : Либідь, 1993. – 285 с.
30. Гумилев Л. Древняя Русь и Великая степь / Лев Гумилев. – М.: АСТ, 2002. – 839 с. – (Научное издание).
31. Гуревич А. Я. Проблемы средневековой народной культуры / А. Я. Гуревич. – М.: Искусство, 1981. – 359 с.
32. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры / А. Я. Гуревич. – [2-е изд., исп. и доп.]. – М.: Искусство, 1984. – 350 с. – (Научное издание).
33. Гуревич А. Я. Средневековый мир : культура безмолствующего большинства / А. Я. Гуревич. – М. : Искусство, 1990. – 395, [1] с. – (Научное издание).
34. Давньоруські любомудри / [В. Горський, О. Вдовина, Ю. Завгородній, О. Киричок] – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2004. – 300 с. – (Наукове видання).
35. Демин А. С. О художественности древнерусской литературы. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 848 с. – (Научное издание).

36. Еремін І. П. Література Древней Руси : Етюди и характеристики / І. П. Еремін ; [вст. ст. Д. С. Лихачева]. – М. ; Ленінград : Наука, 1968. – 263 с.
37. Єфремов С. Історія українського письменства / Сергій Єфремов. – К. : Femina, 1995. – 608 с.
38. Завгородній Ю. Ю. Ідея сакрального центру в культурі Київської Русі : ХІ—перша третина ХІІІ ст. (до характеристики просторово-часових уявлень) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. : 09.00.05 «Історія філософії» / Ю. Ю. Завгородній. – К., 2002. – 20, [1] с.
39. Задорожна Л. М. Риси етнотипу та етнохарактеристики у системі розвитку української літератури. Літописна спадщина : навчальний посібник / Л. М. Задорожна. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2006. – 139 с. – (Навчальне видання).
40. Замалеев А., Зоц В. Мыслители Киевской Руси. – К. : Издательство при Киевском университете, 1981. – 159 с.
41. Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя ІХ—ХV століть : у 2 кн. / [упор. В. Яременко, О.Сліпушко, передм. В. Яременко. – Кн. 1. – К. : Аконіт, 2002. – 784 с.
42. Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя ІХ—ХV століть : у 2 кн. / [упор. В. Яременко, О.Сліпушко, передм. В. Яременко. – Кн. 2. – К.:Аконіт, 2002. – 784 с.
43. Іванченко Р. Державницька ідея давньої Русі-України / Раїса Іванченко. – К. : Смолоскип, 2007. – 357 с. – (Наукове видання).
44. Києво-Печерський патерик [пер. з церковносл. М. Кашуба і Н. Пікулик]. – Львів : Свічадо, 2001. – 192 с. – (Джерела християнського Сходу).
45. Ковалів Ю. Українська література в історичному інтер'єрі / Юрій Ковалів // Українська мова і література. – 2003. – Ч. 45. – С. 3—18.
46. Ковалів Ю. Образ // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / Юрій Ковалів. – Т. ІІ. – К. : Видавничий центр «Академія», 2007. – С. 139.
47. Конявская Е. Л. Авторскоесамосознаниедревнерусского книжника (ХІ—середина ХV в.) / Е. Л. Конявская. – М. : Языкирусскойкультуры, 2000. – 199 с.
48. Конявская Е. Л. Автор в литературе Древней Руси (ХІ—ХV вв.). – М. : РФК-ИмиджЛаб, 2000. – 68 с.
49. Корпанюк М. Слово і дух України княжої та України козацької : Михайло Максимович – дослідник давньоукраїнської літератури / Микола Корпанюк. – Черкаси : Брама, 2004. – 279 с. – (Наукове видання).
50. Котляр М. Ф. Історія України в особах. Давньоруська держава / М. Ф. Котляр. – К. : Україна, 1996. – 238 с.
51. Кримський С. Б. Софійні символи буття / С. Б. Кримський // Національний університет «Києво-Могилянська Академія». Наукові записки. — К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2002. – Т. 18. Філософія та релігієзнавство. – С. 6—10. – (Наукове видання).

52. Крымский С. Б. Философия как путь человечества и надежды / С. Б. Крымский. – К. : Курс, 2000. – 308 с.
53. Левицкий Я. Перші українські проповідники і їх твори / Ярослав Левицкий, о. – Рим : Б. в., 1973. – 188 с.
54. Литература Древней Руси : Библиографический словарь / [сост. Л. В. Соколова, ред. О. В. Творогов]. – М. : Просвещение, 1996. – 240 с.
55. Лихачев Д. С. Развитие русской литературы X–XVII веков: Эпохи и стили / Д. С. Лихачев. – Ленинград : Наука, 1973. – 254 с. – (Научное издание).
56. Лихачев Д. С. Поэтика древнерусской литературы / Д. С. Лихачев. – [3-е изд.]. М. : Наука, 1979. – 360 с. – (Научное издание).
57. Лихачев Д. С. «Слово о полку Игореве» : Историко-литературный очерк. – [2-е изд.]. – М. : Просвещение, 1982. – 175 с. – (Научное издание).
58. Лихачев Д. С. «Слово о полку Игореве» и культура его времени / Д. С. Лихачев. – Л. : Художественная литература, 1985. – 351 с.
59. Лихачев Д. С. Русские летописи и их культурно-историческое значение / Д. С. Лихачев. – М. – Л. : Издательство АН СССР, 1947. – 499 с. – (Научное издание).
60. Лихачев Д. С. Величие древнерусской литературы / Д. С. Лихачев // Памятники литературы Древней Руси : XI—начало XII века / [вступ. ст. Д. С. Лихачева ; сост. и общ. ред. Л. А. Дмитриева, Д. С. Лихачева]. – М. : Художественная литература, 1978. – С. 5—20.
61. Лихачев Д. С. Поэтика древнерусской литературы / Д. С. Лихачев // Избранные работы : в 3 т. – Т. 1. – Ленинград : Художественная литература, 1987. – С. 261—654.
62. Лихачев Д. С. Человек в литературе Древней Руси / Д. С. Лихачев. – М. : Наука, 1970. – 180 с. – (Научное издание).
63. Література західноєвропейського Середньовіччя : навчальний посібник / [авт. та упоряд. : Висоцька Н. О. та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 449 с. – (Навчальне видання).
64. Літопис Руський : За Іпатським списком ; [пер. з давньорус. Л. Є. Махновець ; відп. ред. О. В. Мишанич]. – К. : Дніпро, 1989. – XVI, 590, [1] с.
65. Лосев А. Ф. Художественные каноны как проблема стиля // Вопросы эстетики / А. Ф. Лосев. – М. : Искусство, 1964. – Вып. 6. – С. 351–399.
66. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура / А. Ф. Лосев. – М. : Политиздат, 1991. – 525 с.
67. Лука Жидята. Поучение к братии / Лука Жидята // Красноречие Древней Руси (XI—XVII вв.). – М. : Советская Россия, 1987. – С. 39—41.
68. Лука Жидята. Повчання архієпископа Луки до братії // Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX—XV століть : у 2 кн. / [упор. В. Яременко, О. Сліпущко, передм. В. Яременко]. – Кн. 1. – К. : Аконт, 2002. – С. 311—312.

69. Максимович М. А. История древней русской словесности. – К. : Университетская типография, 1839. – Кн. I. – 226 с.
70. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури / Євген Маланюк. – К. : Обереги, 1992. – 78 с. – (Науково-популярне видання).
71. Махновець Л. Слово про автора «Слова о полку Ігоревім» / Леонід Махновець. – К. : Видавництво при КДУ, 1989. – 264 с. – (Наукове видання).
72. Михайлова Р. Д. Художня культура Галицько-Волинської Русі / Р. Д. Михайлова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2007. – 490 с.
73. Мишанич О. Кризь віки. Літературно-критичні та історіографічні статті й дослідження / Олекса Мишанич. – К. : Обереги, 1996. – 348, [4] с.
74. Мишанич О. На переломі. Літературознавчі статті й дослідження / Олекса Мишанич // К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. – 426, [1] с.
75. Назарко Іриней І., о. ЧСВВ. Митрополит Клим Смолятич і його послання / о. Іриней І. Назарко. – Філадельфія : Б. в., 1952. – 152 с.
76. Назарко, Іриней І., о. ЧСВВ. Святий Володимир Великий, володар і хреститель Руси-України (960—1015) / о. Іриней І. Назарко. – Рим : ОО. Василіяни, 1954. – xxxii, 227 с.
77. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика / Дмитро Наливайко. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2006. – 547 с. – (Наукове видання).
78. Наливайко Д. С. Очима Заходу : Рецепція України в Західній Європі XI—XVIII ст. / Д. С. Наливайко. – К. : Основи, 1998. – 578 с. – (Наукове видання).
79. Нікітенко Н. М. Собор святої Софії в Києві / Н. М. Нікітенко. – К. : Техніка, 2000. – 228 с.
80. Огієнко І. Українське монашество / Іван Огієнко (митрополит Іларіон). – К. : Наша культура і наука, 2002. – 393 с.
81. Огієнко І. І. Українська Церква : Нариси з історії Української Православної Церкви : у 2 т. / І. І. Огієнко. – К. : Україна, 1993. – Т. 1—2. – 284 с.
82. Опанасюк О. Художній образ : структурна феноменологія і типологія форм / Олександр Опанасюк. – Дрогобич : Коло, 2004. – 232, [3] с. – (Наукове видання).
83. Павленко Г. І. Становлення історичної белетристики в давній українській літературі : монографія / Г. І. Павленко. – К. : Наукова думка, 1984. – 325, [1] с. – (Наукове видання).
84. Павленко Г. Біографічний код в Сказанні про Бориса і Гліба / Г. Павленко // Антипролог. Збірник наукових праць, присвячених 60-річчю члена-кореспондента НАН України Миколи Сулими / [упор. Ю. В. Пелешенко, Г. М. Нога]. – К. : Видавничий дім «Стилос», 2007. – С. 67—85. – (Наукове видання).
85. Патерик Києво-Печерський за редакцією, написаною 1462 року по Різдві Христовому печерським ченцем Касіяном / [упор., адаптування укр. мовою, додатки та примітки І. Жиленко]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська Акадесія», 1998. – 348 с.

86. Пелешенко Ю. Українська література пізнього Середньовіччя (друга половина XIII – XV ст.) : Джерела. Система жанрів. Духовні інтенції : монографія / Юрій Пелешенко. – К. : Поліграфічний центр «Фоліант», 2004. – 422 с. – (Наукове видання).
87. Перетц В. Слово о полку Ігоревім. Пам'ятка феодальної України-Руси XII віку. Вступ. Текст. Коментар / акад. Володимир Перетц. – Київ : Здрукарні Української Академії Наук, 1926. – 345 с.
88. Перетц В. Н. Краткий очерк методологии истории русской литературы / В. Н. Перетц. – Петроград : Академия, 1922. – 164 с.
89. Повісті врем'яних літ : Літопис (за Іпатським списком) / [пер. В. Яременка] // Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX—XV століть : у 2 кн. / [упор. В. Яременко, О. Сліпушко, передм. В. Яременко]. – Кн. 1. – К. : Аконт, 2002. – С. 460—781.
90. Подскальски Г. Христианство и богословская литература в Киевской Руси : 988—1237 гг. / Герхард Подскальски. – [2-е изд., испр. и доп.] / [перев. А. В. Лазаренко, под ред. К. К. Акентьева]. – СПб. : Византинороссика, 1996. – XX , 572 с. – (Subsidia Byzantinorossica ; 1).
91. Поляков Л. В. Философские идеи в культуре Древней Руси / Л. В. Поляков. – М. : Знание, 1988. – 64 с.
92. Поплавська Н. М. Полемісти. Риторика. Переконавання (Українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI—початку XVII ст.). Монографія. – Тернопіль : ТНПУ, 2007. – 379 с. – (Наукове видання).
93. Попов Н. А. Древне-русские жития святых как исторический источник / Н. А. Попов // Православное обозрение. – 1872. – Первополугодие. – С. 410–462.
94. Попович М. В. Нариси історії культури України / М. В. Попович. – К. : АртЕк, 1999. – 728 с. – (Навчальне видання).
95. Потебня А. А. Символ и миф в народной культуре. – М. : Лабиринт, 2000. – 480 с. – (Научное издание).
96. Приселков М. Д. История русского летописания XI—XV вв. / М. Д. Приселков. – СПб. : Дмитрий Буланин, 1995. – 325 с. – (Научное издание).
97. Пуцко В. Г. Византия и становление искусства Киевской Руси / В. Г. Пуцко // Южная Русь и Византия. – К. : Наукова думка, 1991. – С. 79—99.
98. Пушкарева Н. П. Женщины Древней Руси / Н. П. Пушкарева. – М. : Мысль, 1989. – 286 с.
99. Радишевський Р. Українсько-польське пограниччя: сарматизм, бароко, діалог культур / Ростислав Радишевський. – К. : Леся, 2008. – 292 с. – (Наукове видання).
100. Ритуально-міфологічний підхід до інтерпретації літературного тексту / [збірник наукових праць]. – К. : Наукова думка, 1995. – 246 с.
101. Робинсон А. Н. Литература Древней Руси в литературном процессе средневековья XI—XIII вв. / А. Н. Робинсон. – М. : Наука, 1980. – 336 с. – (Научное издание).

102. Росовецький С. Фольклорно-літературні зв'язки : компаративний аспект : монографія. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2001. – 275, [2] с. – (Наукове видання).
103. Рыбаков Б. А. Язычество Древней Руси / Б. А. Рыбаков. – М. : Наука, 1988. – 783 с. – (Научное издание).
104. Рыбаков Б. А. Язычество древних славян / Б. А. Рыбаков. – М. : Наука, 1981. – 608 с. – (Научное издание).
105. Рыбаков Б. А. Русские летописцы и автор «Слова о полку Игореве» / Б. А. Рыбаков. – М. : Наука, 1972. – 520 с.
106. Рыбаков Б. А. Петр Бориславич. Поиск автора «Слова о полку Игореве» / Б. А. Рыбаков. – М. : Молодая гвардия, 1991. – 286, [1] с.
107. Салтовський О. І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки : [монографія]. – К. : Видавець «ПАРАПАН», 2002. – 391, [2] с. – (Наукове видання).
108. Святий князь Михайло Чернігівський та його доба / [збірник праць]. – Чернігів : Сіверянська думка, 1996. – 115 с.
109. Сегеда С. П. Антропологічний склад українського народу : Етногенетичний аспект / С. П. Сегеда. – К. : Вид-во ім. О. Теліги, 2001. – 256 с.
110. Сліпушко О. Софія київська. Українська література Середньовіччя : доба Київської Русі (X—XIII століття) : [монографія] / Оксана Сліпушко. – К. : Аконіт, 2002. – 399 с.
111. Сліпушко О. Нариси з історії української літератури доби Київської Русі / Оксана Сліпушко // Українська мова і література. – 2003. – Ч. 31–32 (335–336), серпень. – 2003. – С. 3–46.
112. Література Київської Русі : Нариси. – К. : Ред. загальнопед. Газ., 2005. – 112 с. – (Бібл. «Шк. світу»). – (Навчальне видання).
113. Сліпушко О. Історичний прагматизм «Слова о полку Ігоревім» (пам'ятка в дослідженнях Володимира Перетца) / Оксана Сліпушко // Українська мова і література. – 2002. – Ч. 33 (289). – С. 7–10.
114. Сліпушко О. Порівняльно-історичний метод у науковій методології академіка В. М. Перетца / Оксана Сліпушко // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Збірник наукових праць. – Вип. XII. – Рівне : Перспектива, 2002. – С. 82–89. – (Наукове видання).
115. Сліпушко О. Наукова методологія Володимира Перетца в оцінці Івана Франка / Оксана Сліпушко // Література. Фольклор. Проблеми поетики. Збірник наукових праць. – К. : Київський університет, 2002. – Вип 13. – С. 186–195. – (Наукове видання).
116. Сліпушко О. Дружинна повість про князя Данила у складі Галицько-Волинського літопису / Оксана Сліпушко // Варшавські українознавчі записки. / [за ред. проф. С. Козака]. – Варшава, 2003. – № 15—16. – С. 331–338.
117. Сліпушко О. Парадигма образу князя-воїна у літописній героїчній повісті XII століття / Оксана Сліпушко // Історична ретроспектива в українській літературі.

- Збірник наукових праць. – К. : Київський університет, 2003. – С. 25–30. – (Наукове видання).
118. Сліпушко О. Київські студії академіка В. М. Перетца над давньою українською літературою / Оксана Сліпушко // Літературознавчі студії. – К. : Київський університет, 2003. – Вип. 5. – С. 152–157. – (Наукове видання).
119. Сліпушко О. Українська література Середньовіччя (епоха Київської Русі) : проблема періодизації / Оксана Сліпушко // Літературознавчі студії. – К. : Видавництво Київського університету, 2004. – Вип. 10. – С. 298–302. – (Наукове видання).
120. Сліпушко О. Кримінальна справа академіка В. М. Перетца як дослідника літератури Київської Русі (за матеріалами архіву СБУ) / Оксана Сліпушко // Слово і час. – 2005. – № 5 (533). – С. 64–70.
121. Сліпушко О. Осередки книжників доби Київської Русі : ідейно-тематичні орієнтири та системи художніх цінностей / Оксана Сліпушко // Літературознавчі студії. Збірник наукових праць. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – Вип. 12. – С. 427–431. – (Наукове видання).
122. Сліпушко О. Парадигма образу «святості» в літературній спадщині Теодосія Печерського / Оксана Сліпушко // Література. Фольклор. Проблеми поетики. Збірник наукових праць. – К. : Акцент, 2005. – Вип. 22. – С. 458–467. – (Наукове видання).
123. Сліпушко О. Кирило Турівський – представник української середньовічної літератури / Оксана Сліпушко // Дивослово. – 2006. – № 2. – С. 59–61.
124. Сліпушко О. Епоха української середньовічної літератури у концепції Дмитра Чижевського / Оксана Сліпушко // Літературознавчі студії. Збірник наукових праць. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – Вип. 14. – С. 297–301. – (Наукове видання).
125. Сліпушко О. «Повчання дітям» Володимира Мономаха як зразок літератури Раннього християнського Середньовіччя / Оксана Сліпушко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – 2006. – № 17. – С. 28–31. – (Наукове видання).
126. Сліпушко О. Методологія А. Кримського і проблема національної ідентифікації літератури Києворуської держави / Оксана Сліпушко // Літературознавчі студії. Збірник наукових праць. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006. – Вип. 16. – С. 238–241. – (Наукове видання).
127. Сліпушко О. Література Києворуської держави (XI—XIII століття) : актуальні проблеми сучасних студій / Оксана Сліпушко // Слово і час. – 2007. – № 8. – С. 14–28.
128. Сліпушко О. Інтерпретація біблійних образів у спадщині Кліма Смолятича / Оксана Сліпушко // Київська старовина. – 2007. – № 4 (376). – С. 25–33.
129. Сліпушко О. Специфіка образної системи у «Ходінні» Данила Паломника / Оксана Сліпушко // Література. Фольклор. Проблеми поетики. Збірник наукових праць. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. – Вип. 29. – С. 80–87. – (Наукове видання).
130. Сліпушко О. Образна парадигма «Слова про Закон і Благодать» Іларіона Київського / Оксана Сліпушко // Літературознавчі студії. Збірник наукових праць. –

- К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. – Вип. 19, ч. 2. – С. 175—182. – (Наукове видання).
131. Сліпушко О. Парадигма образу автора у Галицько-Волинському літописі / Оксана Сліпушко // Література. Фольклор. Проблеми поетики. Збірник наукових праць. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. – Вип. 30. – С. 234—243.
132. Сліпушко О. Образ автора в «Повісті врем`них літ» / Оксана Сліпушко // Слово і час. – 2008. – № 4. – С. 57—64.
133. Сліпушко О. Символіко-алегоричне тлумачення образів Святого Письма у «Слові про Закон і Благодать» Іларіона / Оксана Сліпушко // Літературознавчі студії. Збірник наукових праць. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. – Вип. 21, ч. 2. – С. 187—195. – (Наукове видання).
134. Сліпушко О. Світоглядні та естетичні засади книжності Раннього Середньовіччя / Оксана Сліпушко // Літературознавчі студії. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2009. – Вип. 23, ч. 1. – С. 384—391. – (Наукове видання).
135. Сліпушко О. Образ автора у «Слові о полку Ігоревім» // Філологічні науки. Збірник наукових праць. – Суми : СумДПУ ім. М. С. Макаренка, 2008. – С. 215—221. – (Наукове видання).
136. Сліпушко О. Образ автора-проповідника у киеворуській книжності / Оксана Сліпушко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – 2008. – № 19. – С. 20—23. – (Наукове видання).
137. Сліпушко О. Образ автора у літературі Києворуської держави (XI—перша половина XIII століть) / Оксана Сліпушко. – К. : Друк СПД Максимов І. Ю., 2009. – 144 с. – (Навчальне видання).
138. Сліпушко О. Образи святих в агіографічній спадщині Нестора // Літературознавчі обрії. Праці молодих учених. – К. : Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2009. – Вип. 14. – С. 123—127. – (Наукове видання).
139. Сліпушко О. Парадигма образу автора у Київському літописі // Літературознавчі студії. – 2009. – Вип. 24. – С. 397—404. – (Наукове видання).
140. Сліпушко О. Еволюція та функціонування літературних образів у книжності Києворуської держави. – К.: Аконіт, 2009. – 455 с.
141. Слово про похід Ігорів, Ігоря, сина Святослава, внука Олега // Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX—XV століть : у 2 кн. / [упор. В. Яременко, О. Сліпушко, передм. В. Яременко]. – Кн. 2. – К. : Аконіт, 2002. – С. 356—391.
142. Ставицький В. Київ і київське літописання в XIII столітті / Вадим Ставицький. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2005. – 106, [1] с. – (Наукове видання).
143. Степовик Д. Історія української ікони X–XX ст. / Дмитро Степовик. – К. : Либідь, 1996. – 440 с.
144. Сулима В. Біблія і українська література : навчальний посібник / Віра Сулима. – К. : Освіта, 1998. – 399, [1] с. – (Навчальне видання).

145. Сулима В. І. Свята Трійця в українській літературі XI—XV ст. : аспекти інтерпретації та художнього висвітлення : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 / Сулима Віра Іванівна. – Київ, 2002. – 201 л.
146. Тисяча років української суспільно-політичної думки: у 9 т., 14 кн. – Т. 1 / [упор. і комент. О. Сліпушко, передм. В. Яременко, О. Сліпушко]. – К. : Дніпро, 2001. – 630 с.
147. Толочко О. П. Київська Русь / О. П. Толочко, П. П. Толочко. – К. : Альтернативи, 1998. – 352 с. – (Україна крізь віки ; т. 4). – (Науково-популярне видання).
148. Толочко П. Давньоруські літописи і літописці XI—XIII ст. / Петро Толочко– К. : Наукова думка, 2005. – 362 с. – (Наукове видання).
149. Толочко П. Літописи Київської Русі / Петро Толочко. – К. : Київська Академія Євробізнесу, 1994. – 85 с.
150. Топоров В. Н. Миф. Ритуал. Символ. Образ : Исследования в областимифопоэтического : Избранное / В. Н. Топоров. – М. : Прогресс, Культура, 1995. – 623 с. Трессидер Д. Словарь символов / Д. Трессидер. – М. : ФАИР – ПРЕСС, 1999. – 448 с.
151. Феодосій Печерський, прп. Писання / Прп. Феодосій Печерський ; [пер. І. Жиленко] // Хроніка 2000. – 1995. – Вип. 1. – С. 82—117.
152. Франко І. Історія української літератури. Часть перша // Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко – К. : Наукова думка, 1983. – Т. 40. – С. 7–372.
153. Франко І. Літописна основа «Слова о полку Ігоревім» // Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 39. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 359—507.
154. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. // Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 41. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 194—470.
155. Франко І. Празник святого спаса. Причинок до історії староруського письменства і культури // Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 39. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 267—286.
156. Франко І. Студії над найдавнішим київським літописом // Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 6. – К. : Наукова думка, 1976. – С. 7 – 190.
157. Франко І. Притча про сліпця і хромця : Причинок до літературних ввазмин Старої Русі // Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко – Т. 35. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 301—331.
158. Фрейденберг О. М. Миф и литература древности / О. М. Фрейденберг. – М. : Наука, 1978. – 606 с. – (Научное издание).
159. Фрейденберг О. М. Поэтика сюжета и жанра / О. М. Фрейденберг. – М. : Лабиринт, 1997. – 448 с. – (Научное издание).
160. Фроянов И. Я. Христианство : Античность. Византия. Древняя Русь / И. Я. Фроянов. – Ленинград : Лениздат, 1988. – 334 с.
161. Хейзинга Й. Осень Средневековья : Исследования форм жизненного уклада и форм мышления в XIV и XV веках во Франции и Нидерландах / Й. Хейзинга / [пер. с

- голл. Д. В. Сильвестром ; стаття А. В. Михайлов ; комент. Д. Э. Харитонович]. – М. : Наука, 1988. – 540, [3] с.
162. Хорошев А. С. Политическая история русской канонизации (XI—XVI вв.) / А. С. Хорошев. – М. : Изд-во МГУ, 1986. – 206 с.
163. Хроніка 2000 : Український культурологічний альманах. Світочі Христової віри / [ред. кол. : Ю. Буряк (гол. ред.) та ін.]. – К. : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2003. – Вип. 53—54. – 785 с.
164. Целік Т. В. Особистісне начало у філософській культурі Київської Русі : монографія / Т. В. Целік. – К. : Видавець ПАРАПАН, 2005. – 310 с. – (Наукове видання).
165. Чижевський Д. Історія української літератури : Від початків до доби реалізму / Дмитро Чижевський. – Тернопіль : МПП «Презент» за участю товариства «Феміна», 1994. – 480 с. – (Наукове видання).
- 166.** Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Дмитро Чижевський. – К. : Обрій, – 1992. – 228, [2] с.
167. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом : Нариси з історії культури до початку XVIII ст. / Ігор Шевченко ; [пер. з англ. М. Габлевич]. – Львів : Ін-т Історії Церкви ЛБА, 2001. – XIX, 250 с.
168. Шевчук В. Муза Роксоланська. Українська література XVI—XVIII століть : у 2 кн. / Валерій Шевчук. – Кн. 1. Ренесанс. Раннє Бароко. – К. : Либідь, 2004. – 398 с. – (Наукове видання).
169. Шляхова Н. М. Художній тип. Соціальна і духовна характерність : Літературознавчі статті / Н. М. Шляхова. – Одеса : Маяк, 1990. – 252 с. – (Наукове видання).
170. Штонь Г. Духовний простір української ліро-епічної прози : монографія / Григорій Штонь. – К. : Б. в., 1998. – 316, [1] с. – (Наукове видання).
171. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Наталя Яковенко. – К. : Критика, 2005. – 582, [2] с. – (Наукове видання).
172. Яременко В. Златоусти, «златослови» та «златоструї» України-Русі епохи Середньовіччя (IX—середина XV ст.) / Василь Яременко // Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX—XV століть : у 2 кн. / [упор. В. Яременко, О. Сліпушко, передм. В. Яременко]. – Кн. 1. – К. : Аконіт, 2002. – С. 11—49.
173. Яременко В. Перший світоч землі української / Василь Яременко // Митрополит Іларіон. Про Закон Мойсеєм даний і про Благодать та Істину в Ісусі Христі втілених. – К. : МАУП, 2004. – С. 3—28.
174. Яременко В. Володимир Мономах / Василь Яременко // Володимир Мономах. Повчання. Статут Володимира Всеволодовича. – К. : МАУП, 2006. – С. 3—28.
175. Яценко Б. «Слово о полку Ігоревім» та його доба. Комплексне дослідження / Борис Яценко. – К. : Вид-во імені Олени Теліги, вид-во «Веселка», 2000. – 253, [2] с. – (Наукове видання).
176. Яценко Б. Слово о полку Ігоревім як історичне джерело. Таємниці давніх письмен / Борис Яценко. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2006. – 597 с.